

Szilágyi István:
Hollóidő

Szilágyi István számára a komolyabb visszhangot a *Kő hull apadó kútba* című regény hozta meg, a szerző 2001-ben megjelent új munkáját pedig – Bodor Ádám beszélgetés-kötetével együtt – az „Év könyvének” választotta a díj kuratóriuma. Jóllehet Szilágyi az elismerést nem fogadta el, a nagy erudícióval és művészi erővel megírt nagyregény mindenképp komoly figyelmet érdemel. A két könyvből álló történelmi mű a török hódoltság korában játszódik Reveken, egy kitalált falucskában: való és kitalált világ nem válik el élesen, regény és történelem egymásba fonódik.

Az első könyvben Terebi Lukács reveki tiszteletes otthonában járunk, ahol föltűnik a régi barát, Fortuna Illés iskolamester. Fortuna kiterjedt kapcsolatokkal rendelkezik, a hadakozás fortélyainak értő és föltehetőleg kipróbált tudója, akinek homály födte szervezkedését csak sejthetjük, de rejtélyes útjairól, eltűnéseiről pontos tudásunk nem lehet. E két férfiúnak van segítségére, szolgálátára az épp ifjúvá serdülő, a tiszteletes otthonában nevelkedett Tentás, amolyan deák. Fortuna és Tentás azok, akik más-más módon, de cselekedni mernek, mikor a török a falu lakói közül nem egyet – köztük Terebit is – fogságba vet, s a falusiak

ujjukat sem mozdítják papjuk kiszabadítása, kiváltása végett. Az egy-mást átszövő fondorlatok, rejtegetés és (le)leplezés, félrevezetések és megtevesztések irányítják a cselekményt, vélekedés és valóság a regény megidézett világában is összefolyik. Az egyre több furfangról tanúságot tevő, már-már a bűbájosság gyanújába keveredő, az asszonyoktól sem tartózkodó Tentás fokozatosan Fortuna Illés fölébe kerül, amit az is kiemel, hogy a mindentudó elbeszélő távlata leginkább a deákéhoz áll közel.

Noha a hosszú rabságtól kegyetlenül meggyötört, megtört Lukács tiszteletes végül is hazatérhet, a rejtélyes fondorlatok és homályos szervezkedések folyamának nehéz gátat vetni: valószínűleg Revek pusztulásához vezetnek. Tentás és néhány fiatal társa – Fortuna vezetésével – csatlakozik a törökök ellen harcoló magyar csapatokhoz. Az első könyvtől eltérően a *Csontkorsók* című részben az ifjú katonák egyike lesz az (immár szűkebb látókörű, a rejtélyek terét ezért még tágabbra nyitó) elbeszélő. Mindeközben egyre inkább megnövekszik a látomásos, víziószerű események súlya – egyfelől megerősítve a főbb szereplők lélektani-jelképes értelmezési lehetőségeit. Másrésztől hallucináció, álom és való egymásba fordulása a személyiség „felőrlődésének” tapasztalatát is magában hordozza.

A fenyegetettség és kiszolgáltatottság léthelyzete ugyan nem meg-

állított, mégis mozdulatlan világot tár föl, s a regény részben egy ilyen világnak az értelmére kérdez. A mindennapok elfogadott-megszokott menete az egymásba átforduló elmentés erők ősidőkre emlékeztető állandóságába illeszkedik: az egymást kioltó-kiegészítő törekvések körkörös mozgásának szabad akaratot is veszélyeztető valóságába. Az átvitt-jelképes jelentések összetett, világos ívet fölrajzoló kibomlása, a hatalmi-politikai törekvéseknek egy kicsiny falu szövevényes-titokzatos világában való tükröződése, lenyomata, a mély tragikumtól a humoron keresztül a groteszkig terjedő változatos hangnem, a nagy erejű, líraiságában gyakorta magával ragadó regénynyelv mind olyan erényei a *Hollóidőnek*, amelyek föltétlenül esélyesek a könyvet illető bensőséges olvasói tisztelet és szeretet kiérdemlésére.

WEÉRY IMRE

(*Magvető Kiadó, Bp., 2001. 544 o.*)

Bodor Ádám: *A börtön szaga*

Bodor Ádám interjúkötetét, *A börtön szagát* tavaly Szilágyi István *Hollóidő* című regényével az „Év könyvének” választották. A beszélgetés eredetileg Balla Zsófia *A hold másik*

arca című műsorának részeként a Bartók Rádióban hangzott el. A kolozsvári költőnő határon túli kortársait, nemritkán barátait – így Bodor Ádámot – szólaltatta meg. A könyv műfaját tekintve ugyan interjú, de nem csupán lejegyzett kérdések és válaszok összessége. Bodor a beszélgetést végső formába öntötte, választait az írott forma kritériumainak megfelelően fogalmazta át, és mint író esztétikai igénnyel megszerkesztett, poétikai-irodalmi megoldásokkal teli egységes szöveget alkotott.

Balla Zsófia kérdései a Trianon utáni Erdélyre, a mai Magyarország helyzetére, az írói pálya kezdeteire, s az egyénileg meghatározott írói folyamatra vonatkoznak – a legfontosabb témákon, a börtönélményeken és az ötvenes évek Kolozsvárján túl. Bodor Ádám megvallja: „Akkoriban nekem nagyon kellett valami, ami túlélési ösztöneimet igazolja és táplálja, ennek eredményeként jelentkezett a fikció, mintegy párhuzamosan a valós élményeimmel. Mert azért a becsvágy, az íráshoz nélkülözhetetlen művészi látásmód mellett nem árt, ha az emberrel történik is valami. Velem pedig történt.”

Édesapja a háború után politikai okok miatt veszítette el banktisztviselői állását, vagyonát, és börtönbe került. Tizenhét évesen Bodor Ádámot is letartóztatták, a gimnazista társaival terjesztett rendszerellenes röpcédulák miatt. Három évre ítélték, kettőt le is töltött a hírhedt sza-